

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontfemen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

JEANNE PANNE, EEN HEKS VAN ALLE TIJDEN

Toneelspel

1880

door

Peter de Kemel

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2004
Nr.1278

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste VIJFTIEN tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde auteursrechten aan de auteur:

Peter de Kemel
Gaversesteenweg 234
9800 Deinze
Tel. 09-386.77.60

Na aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een aankoopbewijs. Dit bewijs moet samen met een aanvraag waarop plaats en datum(s) van opvoering werden ingevuld, minstens tien dagen voor de opvoering(en) naar de auteur worden gestuurd.

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gecopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende auteursrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

I.B.V.A "Holland"
Postbus 363
1800 AJ Alkmaar.

www.toneelfonds.be

Wettelijk depot D/1992/220/1
ISBN 90-385-0153-6 -

© 1991 Toneelfonds J. Janssens/Peter de Kemel

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Personages

Jeanne Panne
Baljuw Adriaan vande Walle
De burgemeester van Nieuwpoort
Schepen 1
Schepen 2
Priester
Zuster Theresia
Jan De Deyster, vader van Jeanne
Chirurgijn
Joorkin Panne, zoon van Jeanne
Schoutsknecht 1
Schoutsknecht 2
Meester Andries, crimineel expert
Frans De La Baenst
Sylvia, een zigeunerin

Getuigen : Jan Jacobs
Jacquemyncken De Latre
Tanneken Proost
Jacques Martens
Kathelijne Bogaerts
Pieter Jaecs
Pieter De Cocq
Jacques Baelde
Louys Valograeve
Adriaencken Bruneel
Guillaume Lootvoet
Vrouw van Lootvoet
Jeanneken Vander Zype
Marie Coursens
Tanneken Caroen
Joosyne Keunynck
Tanneken Gallet

Eventueel figuratie in de rechtbank.

Het stuk "Jeanne Panne - Een heks van alle tijden" is gebaseerd op het origineel, nog bestaande processtuk uit 1650.

Decor

De 15 scènes kunnen op een vrij kleine speelruimte gebracht worden in een decor dat haast onveranderd blijft.

De scène kan in de diepte in twee stukken verdeeld worden. Het voorste stuk links blijft gedurende gans het stuk de rechtszaal. Daar is het noodzakelijke meubilair in de fond achteraan een lange tafel waar van links naar rechts aanzitten: de baljuw, schepen 2, de burgemeester, schepen 1, de priester.

Links vooraan de getuigenbank en rechts vooraan de bank van de beklaagde. Een kleiner deel rechts vooraan blijft gedurende gans het stuk de cel van Jeanne. Daar is het noodzakelijke meubilair twee houten planken op een halve meter boven de grond, waarop een strozak ligt. Achteraan in dit stuk wordt een deur met tralies geplaatst, de ingang van de cel. Het deel achteraan rechts is voor scène 1, het huis van Jeanne, met als meubilair een tafel en een paar stoelen. In het midden staat de ingangsdeur van het huis, die het deel van de woonkamer en de straat links van elkaar scheidt.

Na scène 1 kan er een transparant doek neergelaten of opgehangen worden, zodat alle scènes in de gerechtszaal en in de cel van Jeanne zich tegen een witte fond afspelen.

Door het stuk achter het doek zodanig te belichten krijgt men de nodige schaduwen voor de dans van scène 7.

Wanneer men na scène 8 de pauze inlast van het stuk, kan men tijdens de pauze het deel achter het doek in gereedheid brengen voor scène 11, de kelder van de schepenzaal. Dan volstaat het om na scène 10 het doek gewoon terug eventjes te verwijderen.

Kledij.

Het stuk kan uiteraard in de originele kledij uit 1650 gespeeld worden, wat echter niet absoluut noodzakelijk is.

Daar het stuk eigenlijk gaat over al wie zich van de massa onderscheidt gestraft wordt, kan de kledij ook met kleuren opgelost worden.

Zo kunnen alle personages die de kleurloze massa vertegenwoordigen in het modieus zwart gekleed zijn.

De personages Sylvia en Frans de la Baenst, die tussen Jeanne en de massa staan, in het grijs.

Jeanne en haar vader in het wit. Haar vader een wit pak en Jeanne een lang wit kleeid zonder fantasie.

SCENE 1

Huis Jeanne Panne

Drie schoutsknechten in aanwezigheid van de baljuw en een aantal stedelingen naderen het huis van Jeanne Panne. Een schoutsknecht bonkt op de deur, Jeanne Panne opent ze.

BALJUW : Ryckewaert Shroo is overleden.

JEANNE : Wat heb ik daarmee te maken ? (Probeert deur opnieuw dicht te duwen, wat haar niet lukt.)

BALJUW : Probeer geen dwaze streken uit te halen, vrouw Panne. Je weet best waarvoor we hier zijn.

JEANNE : Dat Ryckewaert Shroo stierf is normaal. Hij was ongeneeslijk ziek.

BALJUW : Je weet best dat het niet alleen om Ryckewaert Shroo gaat. Over de dood van Jeanneken vander Zype haar man waren er geen bewijzen en de wonderbaarlijke genezing van de verlamde arm van het kind van Jan Jacobs pleitte terug in je voordeel. Voor Ryckewaert Shroo liggen de kaarten anders. Jij was eergisteren avond nog bij hem. Nadat je vertrok begon hij uit zijn neus te bloeden en dat duurde zo vierentwintig uren tot hij stierf.

JEANNE : Is dat mijn schuld ? Mijn enige fout was dat ik nog een poging deed om hem te helpen, daar waar ik zeker was dat hij zou sterven. De chirurgijn is bij hem geweest maar niet meer teruggekeerd. Ook hij wist dat Ryckewaert een vogel voor de kat was.

BALJUW : Je hoeft mij niet te overtuigen, vrouw Panne. Het zijn de rechters die over alles zullen oordelen. (tot schoutsknechten) Neem haar mee.

JEANNE : En mijn zoon ? Wie zal voor hem zorgen ?

BALJUW : Trek je daar niets van aan. Wij zullen voor hem zorgen.

VOLK : Aan heksenkinderen overkomt niets.

JEANNE : Doe hem eerst weg, hij hoeft niet te zien hoe ik opgeleid word.

BALJUW : Dat had je eerder moeten bedenken, vrouw Panne.... (tot schoutsknecht) Neem hem mee naar het schepenhuis, daar zullen we beslissen wat met hem moet gebeuren.

(Joorkin, Jeanne haar zoon, probeert weg te lopen.)

JEANNE : Loop niet weg, Joorkin. Ze doen je geen kwaad. Je mag niet geloven in alles wat ze over mij zeggen. Je weet dat ik onschuldig ben.

(Joorkin draait zich van haar weg. De schoutsknecht neemt hem tegen zijn zin mee.)

VOLKSSTEMMEN : Weg met haar ! Heks ! Duivelshoer ! Branden zul je !
Jij en je duivel zullen geroosterd worden.

BALJUW : Neem haar mee naar het schepenhuis. Hoe vlugger ze in haar cel zit, hoe vlugger we van al deze narigheid verlost zijn. Maak voort, vrouw Panne. Je hebt ons al narigheid genoeg bezorgd.

JEANNE : Ik heb tijd, baljuw. Ik geniet van mijn laatste ogenblikken vrijheid.

(Baljuw maakt een gebaar naar de schoutsknechten dat ze haar moeten meenemen. Jeanne laat zich vallen. De schoutsknechten sleuren haar over de straat mee.)

VOLKSSTEMMEN : Hoer ! Jij haalde de duivel naar hier. Op de brandstapel met haar ! Alleen het vuur kan de duivel uit je drijven.
(nu scanderen ze) Branden moet ze ! Branden moet ze !

JEANNE : (Terwijl ze door de schoutsknechten wordt voortgesleept.)
Waarom komen jullie hier ? Anders liggen jullie nog in je nest, maar om mij te aanhouden zijn jullie vroeg uit de veren.

(Het volk gooit met stenen naar de baljuw, Jeanne en de schoutsknechten.)

BALJUW : In naam van de wet eis ik dat jullie hier mee ophouden !!

VOLKSSTEMMEN : Op de brandstapel met haar ! Hoerejong !! (Ze scanderen steeds maar verder :) Branden moet ze !!

BALJUW : Je bezorgt me wel aardig wat last, vrouw Panne.

JEANNE : Ik heb niet gevraagd om aangehouden te worden. Je had me evengoed thuis kunnen laten.

BALJUW : Om nog verder kwaad te stichten.

JEANNE : (trekt zich los en gaat naar menigte toe, deze deinst achteruit) Ik kan jullie allemaal beheksen zoals jullie hier staan.

VOLKSSTEMMEN : Jij zal branden Jeanne. Je brutale mond zal smelten als sneeuw voor de zon. Jij en je duivel zullen in vlammen opgaan.
(Een groepje nadert haar)

JEANNE : (Spuwt op hen) Allemaal zal ik jullie treffen ! Een vloek zal ik over jullie uitspreken ! Al wie ik raak zal onder de

pokken bedolven worden. Niemand van jullie zal aan de wraak van Jeanne Panne ontkomen.

BALJUW : Het heeft lang genoeg geduurd. Maak voort naar het schepenhuis.

(De schoutsknechten slepen haar zo snel ze kunnen over de straat weg, het volk gooit stenen en scandeert verder: "Branden moet ze"!)

SCENE 2 Gerechtszaal

De rechtbank bestaat uit twee schepenen en de burgemeester, Baljuw Adriaan Van de Walle en een priester.

PRIESTER : Stilte ! Stilte in de zaal ! Vandaag 3 maart 1650 ter stede Nieuwpoort wordt verhoord Johanna de Deyster, dochter van wijlen Jan de Deyster, die hier in deze stad publiekelijk verbrand werd voor tovenaars en weduwe van wijlen Jan Panne, wordt door meerdere stedelingen er van verdacht schade te hebben berokkend aan verschillende inwoners, zich in te laten met toverij, openlijk haar vader te verdedigen ondanks dat hij een tovenaars was, afwijkende gedachten te hebben van het katholieke gezag van zijne Majesteit Filips de vierde. Daarom zullen wij in deze speciaal bijeengeroepen raad overgaan tot het horen van de getuigen, die ons moeten helpen bij het opmaken of Jeanne Panne al dan niet schuldig is aan voorgenoemde beschuldigingen. Laat de getuige Jan Jacobs komen.

SCHEPEN 2 : Jan Jacobs.

SCHEPEN 1 : Jij bent Jan Jacobs, 36 jaar, lakensnijder van deze stad ?
(Jacobs knikt) Steek je rechterhand in de hoogte en ken geen vrees.

(Schepen 2 gaat bij hem met de bijbel. Jacobs legt er zijn linkerhand op.)

SCHEPEN 1 : Zweer jij trouw de waarheid en niets dan de waarheid zonder vrees te spreken, zo helpe je God en zijn Heiligen ? Zeg "dat zweer ik".

JACOBS : Dat zweer ik.

BURGEMEESTER : Jan Jacobs, jij bent een van de getuigen die uit eigen beweging naar baljuw Meester vande Walle gegaan bent met klachten over voorgenoemde weduwe. Wat waren jouw klachten tegenover weduwe Panne ?

JACOBS : Wel, een aantal jaren geleden ben ik ziek geworden.

BURGEMEESTER : Aan welke ziekte leed je ?

JACOBS : Ik kreeg last van pijnen in mijn borst. Ik ben bij weduwe Panne gegaan met de vraag of zij soms raad wist. Zij heeft mij toen bladeren gegeven van een struik Lavas die in haar hof stond om de pijnen weg te nemen, wat ook lukte.

BURGEMEESTER : Je kan haar toch moeilijk aanklagen als ze je geholpen heeft.

JACOBS : In het begin wel. Als ik kort daarna weer om bladeren ging zei ze: "Ik zal je een scheut van mijn struik geven, dan heb je altijd bladeren bij de hand". Ik kreeg een scheut en ik heb die in mijn hof geplant, maar dat bleek geen struik Lavas te zijn, maar een ander vuil kruid dat, had ik het niet tijdig uitgedaan en verbrand, gans mijn hof had overwoekerd. Jeanne Panne had mij dus bedrogen en wilde duidelijk niet dat ik nog betering kende.

BURGEMEESTER : Weduwe Panne, waarom heb je jouw buur, Jan Jacobs, in plaats van zoals je hem beloofd had een scheut van struik Lavas te geven, onkruid gegeven ?

JEANNE : Ik weet niet beter of hij heeft van mij een scheut gekregen van m'n Lavas struik. Als die scheut verwilderd zit ik daar voor niets tussen. Niet elke boom draagt vruchten.

BURGEMEESTER : Dat gegeven is onmogelijk nog te controleren aangezien de struik verbrand is. Hoe ben je dan van je borstkwaal afge-
raakt ?

JACOBS : Ik heb nog altijd die borstkwaal. Na die affaire met die struik begon ik haar er van te verdenken dat ze niet wilde dat ik genes en dat het best mogelijk was dat ze mij betoverd had. Ik heb toen besloten van mij te laten belezen door pater Dominicus uit de stad. Als ik op weg was naar die pater kwam ik Jeanne Panne tegen die mijn kant uitkwam op straat; ze zag mij komen en heeft zich afgewend, opdat ze mij niet zou hebben moeten aankijken. Het was duidelijk dat ze mij wou ontwijken.

BURGEMEESTER : Weduwe Panne, waarom als je er voor niets tussen zat met die strik en met de ziekte van Jan Jacobs, heb je hem dan ontweken op straat ?

JEANNE : Ik weet er niets van Jan Jacobs ooit op die manier op straat te zijn tegengekomen en weet er nog veel minder van dat ik mij van hem zou hebben afgewend.

JACOBS : Waarom lieg je ? Je denkt zeker dat je deze keer weer je straf zal ontlopen. Branden zal je.

(Er volgt lawaai in de zaal.)

BURGEMEESTER : Stilte ! Niemand heeft er te beslissen wat er met weduwe Panne gaat gebeuren, dat zal de rechtbank zelf welnutt maken.

JACOBS : Hoe komt het dat de meesten die door pater Dominicus beleden worden genezen, terwijl hij mij al twee jaar beleest zonder betering ? Omdat Jeanne Panne mij in haar macht heeft met haar zwarte kunsten.

BURGEMEESTER : Mag ik je er nogmaals attent op maken dat de rechtbank zal uitmaken of weduwe Panne de zwarte kunsten bedreef of niet.

JACOBS : Ik leef nog met haar zwarte kunsten maar mijn dochttertje is dood.

BURGEMEESTER : Vertel de rechtbank wat er met jouw dochttertje is gebeurd.

JACOBS : Een drietal jaar geleden is mijn dochttertje ziek geworden.

BURGEMEESTER : Aan welke ziekte leed je dochttertje ?

JACOBS : Dat hebben we nooit geweten. De chirurgijn is verschillende keren bij haar geweest zonder iets te vinden. Toch bleef de ziekte aanslepen zonder betering. Daar er niets van medicijnen kon helpen dachten mijn vrouw en ik terug aan die zaak met de Lavas struik en mijn aanslepende ziekte en begonnen we te denken aan een betovering van Jeanne.

BURGEMEESTER : Wanneer zou Jeanne Panne jouw dochttertje betoverd hebben ?

JACOBS : Ze is dikwijls genoeg alleen bij Jeanne in de winkel geweest.

BURGEMEESTER : Weduwe Panne, klopt het als Jan Jacobs zegt dat je dikwijls alleen geweest bent met zijn dochttertje in jouw bakkerij ?

JEANNE : Het kind is inderdaad verschillende keren om brood gekomen, ik heb er nooit misbruik van gemaakt om haar iets te doen, ver van haar te betoveren, wat ik ten andere niet kan. Moest ik iedereen die met mij alleen geweest is in mijn bakkerij betoverd hebben, dan was nu meer dan de helft van de stad betoverd.

BURGEMEESTER : Je hoort het verweer van weduwe Panne, Jan Jacobs. Heb je nog andere gegevens om aan te tonen dat vrouw Panne jouw dochtertje betoverd zou hebben ?

JACOBS : Omdat zij kon beslissen wanneer het kind kon genezen of niet.

BURGEMEESTER : Verklaar je nader.

JACOBS : Gedurende de ziekte heeft mijn dochtertje een verlamming gehad aan de rechterarm, mijn vrouw is bij Jeanne geweest om haar te vragen of ze wou komen om het kind te helpen, ze heeft geantwoord dat ze daar niets kon aan doen, dat de verlamming vanzelf zou weggaan. Een paar dagen later was de verlamming weg en kon mijn dochtertje haar arm bewegen als van te voren. Dat is het meest duidelijke bewijs dat ze mijn dochtertje in haar macht had en kon genezen als zij dat wilde.

BURGEMEESTER : Weduwe Panne, klopt het dat je tegen de vrouw van Jan Jacobs gezegd hebt dat de arm vanzelf zou genezen ?

JEANNE : Als vrouw Jacobs mij uiteen zette wat de pijnen waren van haar dochtertje, wist ik dat het om een tijdelijke bloedvergiftiging ging, die zou weg gaan, waardoor de arm weer normaal zou worden.

BURGEMEESTER : Je wist dus zonder het kind te onderzoeken wat het kind had ?

JACOBS : Omdat ze het zelf betoverd had. Wij zijn dan bij een pater Recolet geweest in de stad om het te belezen en de betovering te verbreken, waarop de pater ons aangeraden heeft het bed te onderzoeken. Uit de matras hebben we alle soorten granen gehaald en ook tussen de pluimen van mijn matras zaten er granen, spelden en andere vuiligheid, die de pater direkt verbrand heeft en die een enorme stank gaven.

BURGEMEESTER : Hoe is al die vuiligheid tussen die pluimen gekomen ?

JACOBS : Jeanne Panne moet...

BURGEMEESTER : Hoe kan weduwe Panne die granen, spelden en andere vuiligheid in jouw matras gestoken hebben ?

JACOBS : Ze is dikwijls bij mij thuis geweest.

BURGEMEESTER : Weduwe Panne, bevestig jij dikwijls bij Jan Jacobs thuis te zijn geweest ?

JEANNE : Ik ben er dikwijls kruidenierswaren gaan halen in zijn vrouw haar winkel omdat zij klant was in mijn bakkerij. In zijn slaapkamer ben ik nooit geweest aangezien hij mij nooit gevraagd heeft om met hem naar bed te gaan.

BURGEMEESTER : Jouw dochtertje is niet genezen nadat de vuiligheid verwijderd was uit haar matras ?

JACOBS : Ze is even ziek gebleven als van te voor.

BURGEMEESTER : Dus kan de vuiligheid niets te maken hebben gehad met haar ziekte ?

JACOBS : Jeanne Panne heeft die vuiligheid daar ingestoken en heeft haar betoverd. Waarom wilde ze anders niet bij het ziekbed van mijn dochtertje komen ?

BURGEMEESTER : De arm is toch genezen zonder dat weduwe Panne geweest is?

JACOBS : Ook nadien zijn we haar gaan vragen om te komen, ze heeft het dikwijls beloofd, maar is nooit gekomen.

BURGEMEESTER : Waarom vroeg je iemand die volgens jou de oorzaak was van de ziekte van jouw dochtertje, haar te komen genezen ?

JACOBS : Omdat de pater zei dat alleen diegene die de vloek over het kind had uitgesproken hem ook kon wegstrijken en het kind genezen.

BURGEMEESTER : Weduwe Panne, waarom heb je verschillende keren beloofd het kind te zullen bezoeken, maar ben je er nooit geweest ?

JEANNE : Omdat ik wist wat ze van mij dachten.

BURGEMEESTER : Wat wist je dan ?

JEANNE : Z8 verdachten mij ervan hun kind te hebben betoverd, moest ik het kind bezocht hebben en het stierf daarna, zouden ze alle schuld in mijn schoenen geschoven hebben.

BURGEMEESTER : Hoe kon je weten wat de Jacobs' van je zegden ?

JEANNE : Ik wist het van Jacquemyncken De Latre. Waarom is de chirurgijn niet meer teruggegaan ? Omdat hij wist dat het kind ongeneeslijk ziek was en hij er niet wou tussen zitten als het stierf. Kan hij mij dan verwijten, die niet aan geneeskunde doe, te weigeren van het kind te bezoeken ?

BURGEMEESTER : Toch heb je al verschillende mensen geholpen toen ze ziek waren.

JEANNE : Vroeger was ik hun toeverlaat. Ze kwamen allen bij mij, eerder nog dan bij de chirurgijn. Wanneer ik er in slaagde hen te helpen, overlaadden ze mij met dankbetuigingen. Sinds een paar het gerucht rondstrooiden dat ik een heks ben, is niets van wat ik deed nog goed. Ik genas hen, maar volgens hen was dat gemakkelijk omdat ik hen eerst ziek maakte. Ik heb het kind van Jan Jacobs ziek gemaakt, waarom verwijten ze dat de chirurgijn niet, hij is bij het kind geweest, ik niet.

BURGEMEESTER : We zijn hier niet om een aanklacht tegen de chirurgijn te onderzoeken, vrouw Panne. Jan Jacobs, wat heb je nog aan je verklaring toe te voegen ?

JACOBS : Het enige wat moest gebeuren was dat de betovering, door Jeanne Panne aangebracht, moest worden weggenomen. De chirurgijn wist dat hij het kind op een natuurlijke manier niet kon genezen omdat het gekweld werd door Jeanne Panne en haar duivel. Het was niet moeilijk voor haar om te zeggen dat het zou genezen van die verlamming, omdat zij die verlamming in de hand had. Zij heeft samen met de duivel mijn kind doen sterven de laatste dag van de derde noveen. Zij wist dat Piryne Minne onder torture bekend had een heks te zijn, voordat iemand anders het wist. Omdat de duivel het haar gezegd had.

BURGEMEESTER : Bedoel je dat weduwe Panne je in 1639 verteld heeft dat Piryne Minne onder torture bekend had een heks te zijn vooral eer dit publiekelijk bekend werd gemaakt ?

JACOBS : Jeanne Panne zegde 't mij 's avonds al terwijl het maar de volgende morgen bekend gemaakt werd.

BURGEMEESTER : Je hoort de beschuldiging vrouw Panne.

JEANNE : Ik wist het van een schoutsknecht van het gevang die 's avonds bij mij om brood kwam.

BURGEMEESTER : Wie was de schoutsknecht die je dat vertelde ?

JEANNE : Ik vraag niet aan iedereen hoe hij heet als hij bij mij een brood komt kopen. Ik kan mij niet eens zijn gezicht meer herinneren, het is elf jaar geleden.

BURGEMEESTER : De feiten zijn inderdaad nog moeilijk te achterhalen. Het feit dient wel genoteerd te worden. Als er in de loop van het getuigenverhoor nog feiten van voorspelling aan het licht komen kan er rekening mee gehouden worden. Zijn er zaken die je publiekelijk wilt verklaren, Jan Jacobs ?

JACOBS : Heb ik nog niet genoeg geleden onder dat schepsel daar ? Dat door haar te verbranden de pijnen uit mij mogen wegtrekken.

PUBLIEK : Verbrand haar ! Verbrand haar !

BURGEMEESTER : Stilte ! Stilte !! Gelieve de sereniteit van dit verhoor te eerbiedigen. Wie zich er niet kan aan houden, wordt bij de volgende overtreding de zaal uitgezet. Je bent bedankt, Jan Jacobs. Uw verklaringen werden genoteerd. Laat Jacquemyncken De Latre komen.

SCHEPEN 2 : Jacquemyncken De Latre !

SCHEPEN 1 : Jij bent Jacquemyncken De Latre, 29 jaar, huisvrouw van Jan Verhaeghe ?

DE LATRE : Jawel.

(Scheper 2 gaat bij haar met de bijbel. Zij legt er haar linkerhand op.)

SCHEPEN 1 : Steek jouw rechterhand in de hoogte en kent geen vrees.

Zweer jij de waarheid en niets dan de waarheid zonder vrees te spreken, zo helpe je God en zijn heiligen ? Zeg: "ik zweer het"!

DE LATRE : Ik zweer het.

BURGEMEESTER : Jacquemyncken De Latre, jij bent door baljuw Meester vande Walle opgeroepen om te komen getuigen over het feit dat jij Jeanne Panne er van zou op de hoogte gebracht hebben te zeggen wat Jan Jacobs en zijn vrouw van weduwe Panne dachten. Jij bent bij weduwe Panne thuis geweest ?

DE LATRE : Op een goeie dag, tijdens het belezen van het dochttertje van Jan Jacobs door de pater Recolet, vroeg Jan Jacobs mij, daar er geen betering kwam in de ziekte van zijn dochttertje, bij weduwe Panne te gaan om haar te vragen of ze wou meekomen om het kind te bezoeken.

BURGEMEESTER : Weduwe Panne weigerde dus mee te komen ?

DE LATRE : Ze was gestoord omdat Jan Jacobs het haar zelf niet kwam vragen en zei: "Waarom zou ik er naartoe gaan, ik kan haar toch niet helpen". Toen vroeg ze mij wat de Jacobs' van haar zegden.

BURGEMEESTER : Jij hebt haar dan gezegd dat de Jacobs haar ervan verdachten aan toverij te doen en hun dochttertje te hebben betoverd.

DE LATRE : Voor ik iets kon zeggen zei Jeanne zelf: "Ik weet wel wat ze over mij zeggen". Ze heeft niet gezegd wat ze wist.

BURGEMEESTER : Het is dus niet zo dat jij aan vrouw Panne gezegd hebt wat Jacobs van haar vond ?

DE LATRE : Jeanne zei dat ze wist wat ze van haar dachten.

BURGEMEESTER : De beklaagde beweerde tijdens de ondervraging van de vorige getuige dat jij het haar gezegd hebt.

DE LATRE : Dat liegt ze ! Ik heb haar enkel en alleen gevraagd om bij het dochttertje van Jan Jacobs te komen !

BURGEMEESTER : Vrouw Panne ?

JEANNE : Ofwel liegt zij ofwel lieg ik.

BURGEMEESTER : Is dat alles wat je daar op te zeggen hebt ?

JEANNE : Ofwel heeft iemand anders het mij in de winkel verteld. Men doet hier niets anders dan oude koeien uit de gracht halen. Precies of ik nog allemaal weet wie wat tegen mij gezegd heeft al die maanden geleden. Ik kom met zoveel mensen in kontakt in de winkel. Het voornaamste is dat ik het wist.

BURGEMEESTER : Wij willen wel dat je eerst tweemaal nadenkt voor je namen noemt en mensen ervan beschuldigd iets te hebben gezegd.

JEANNE : Ik meende dat Jacquemyncken mij dat gezegd had.

BURGEMEESTER : Je kan je niet meer herinneren wie je dat zou gezegd hebben ?

JACOBS : (uit de zaal) De duivel !

JEANNE : Ik weet niet eens hoe de duivel eruit ziet, ver van dat hij mij het zou gezegd hebben.

BURGEMEESTER : Mag ik de getuigen vragen te antwoorden als hun vragen gesteld worden en niet als het hun past. Jacquemyncken De Latre, zijn er je buitensporigheden opgevallen over weduwe Panne ?

DE LATRE : Enige dagen geleden was ik met mijn man in huis als we Jeanne hoorden roepen "How how how" en het was juist of er iemand haar bij de keel greep. Eerst was het moeilijk te horen, maar achteraf was het heel duidelijk omdat ze haar venster had opengezet omdat iedereen het zou horen. Ze riep ook naar de buren dat ze de wachters moesten gaan halen. Mijn man en ik kwamen eraan en er was niemand te zien. Ze zij dat ze zo zat te roepen omdat ze bestolen was en dat er nog soldaten in haar huis zaten.

BURGEMEESTER : Heb je nog soldaten uit het huis van Jeanne Panne zien komen ?

DE LATRE : De enige die we gezien hebben was haar meid Katelijne Bo-gaerts die van de zolder kwam bij Jeanne en zei "Waarom maakt zij zo'n kabaal, er is niemand in huis, de soldaten die om brood kwamen zijn allang weg".

BURGEMEESTER : Waren er nog meer getuigen die dit kunnen bevestigen ?

DE LATRE : Die zijn pas teruggekomen als Jeanne al gestopt was met roepen, daar zij achter de wachters gelopen waren.

BURGEMEESTER : Waarom heb jij het raam opengezet opdat iedereen je geroep zou horen ?

JEANNE : Ik weet er niets van dat gedaan te hebben.

BURGEMEESTER : Waarom was je zo aan het roepen als niemand je bedreigde ?

JEANNE : Ik moet een aanval van vallende ziekte gehad hebben, dat ik buiten bewustzijn was, want ik herinner mij niet ooit zo geroepen te hebben.

BURGEMEESTER : Bedoel je dat dit meermaals gebeurd is ?

JEANNE : Ik heb al sinds mijn twaalf jaar vallende ziekte.

BURGEMEESTER : Zijn er getuigen, waarschijnlijk burens van Jeanne Panne, in de zaal die zoiets tevoren al hadden meegemaakt ? (twee steken de hand op) Willen de twee getuigen naar voor komen.

SCHEPEN 1 : Naam ?

PROOST : Tanneken Proost, 20 jaar, ongehuwd.

SCHEPEN 1 : Steek jouw rechterhand in de hoogte en kent geen vrees. (Er volgt opnieuw het ritueel met de bijbel) Zweer jij de waarheid en niets dan de waarheid zonder vrees te spreken, zo helpen je God en zijn heiligen ?

PROOST : Ik zweer.

BURGEMEESTER : Tanneken Proost, naar ik veronderstel ben jij een buurvrouw van Jeanne Panne ?

PROOST : Ik woon drie huizen verder.

BURGEMEESTER : Jij bent ooit getuige geweest van een gelijkaardig roepen als bij Jacquemyncken De Latre ?

PROOST : Het is wel bijna acht jaar geleden dat Jeanne eens met gesloten deuren aan het roepen en tieren was. Het was juist of iemand haar bij de keel had. Ik hoorde haar zeggen: "Heere God, help mij". Als we er aankwamen met enkele geburen was ze alleen met haar meid en haar zoon.

BURGEMEESTER : Er was opnieuw niemand te bespeuren die weduwe Panne enig kwaad kon berokkend hebben.

PROOST : Er was niemand te zien, behalve haar meid en haar zoon. Haar meid zei bovendien: "wel vrouwe, wat duivel heb jij, er is niemand die je kwaad doet". Ook haar zoon zei dat er niemand was.

BURGEMEESTER : Kan je je een dergelijk tafereel herinneren, vrouwe Panne ?

JEANNE : Ik weet alleen dat ik buiten bewustzijn ben als ik die aanvallen krijg, wat ik dan zeg weet ik niet.

BURGEMEESTER : Heb je dit meerdere keren meegemaakt ?

PROOST : Ik ben verschillende keren ten huize van Jeanne geweest als ik haar hoorde roepen, maar alleen die keer was ik er van de